

Teatrele populare

Problema care preocupă cel mai mult, azi, pe oamenii de teatru din țările apusene este problema atragerii unui public cât mai larg în jurul teatrului. Dacă în perioada ce a urmat după primul război mondial teatrul era într-o febrilă căutare de forme noi (stiluri de mizanscene, stiluri de decor, chiar stiluri de interpretare), astăzi se dezbate cu mai multă înfrigurare decât oricând chestiunea raporturilor dintre spectacol și public, chestiunea pătrunderii teatrului în cercurile largi ale tuturor categoriilor sociale. Marea majoritate a acestor oameni de teatru recunosc că impasul este generat, în primul rînd, de structura repertoriului, care este axat pe gustul unei minorități. Alții consideră că impasul este determinat de motive de ordin pecuniar, rezolvarea lui văzînd-o posibilă prin reducerea prețului билетelor. De fapt, teatrul apusean este prins într-un cerc vicios: atragerea unui public larg este condiționată de modificarea structurii repertoriului, însă, o asemenea modificare ar contraveni gustului acelei minorități de care teatrul depinde materialmente.

Gravitatea și caracterul de generalitate al acestui fenomen a alarmat și U.N.E.S.C.O., în timp ce Institutul Internațional de Teatru a întreprins o anchetă, spre a afla și difuza soluțiile practicate în diferite țări. Rezultatele anchetei au relevat o dată mai mult că impasul teatrului occidental este generat, în primul rînd, de repertoriul său. Actualul repertoriu nu atrage publicul larg și, după cum a declarat un dramaturg francez, atîta vreme cît repertoriul nu va cuprinde piese care să vorbească maselor de

spectatori „despre propriile lor suferințe și năzuințe”, el le va îndepărta de teatru. De altfel, referindu-se la aceeași problemă a repertoriului neadecvat, Guy Parigot scrie în „Théâtre dans le Monde”, vol. V, 3: „De fapt, producția burgheză, oricît ar fi de ridicată valoarea sa estetică, fie că e vorba de Montherlant sau de Anouilh, de Giraudoux sau de Claudel, îi pare (publicului larg—*n.n.*) fie ermetică în formă, fie neinteresantă în fondul său. Acesta, fie că n-o înțelege, fie că găsește că tratează anecdote derizorii, fără nici o legătură cu realitățile... Ajungem într-un impas pe care nu putem decât să-l constatăm, să-l descriem... Sau jucăm ceea ce constituie repertoriul burghez, în fața unui public restrîns, sau visăm să avem un public mai larg, dar nu știm ce să jucăm în fața lui”. Iată așadar că, în lumina anchetei întreprinse, se impune concluzia că, atîta vreme cît cauza principală a impasului este văzută doar sub aspectul pecuniar, iar nu în structura repertoriului, soluțiile, mai mult sau mai puțin operante, rămîn simple paliative.

Astfel, într-o serie de țări, remediarea crizei de spectatori se caută în practicarea sistemului asociațiilor teatrale. În Republica Federală Germană, de pildă, au luat ființă 85 de asociații pentru popularizarea teatrului (Volksbühnen), ideea primei asociații de acest fel fiind pornită, încă în 1890, din cercurile muncitorești. Aceste asociații populare, care încearcă să influențeze intrucitva și structura repertoriului, se ocupă și de ridicarea nivelului artistic al spectacolelor, precum și de promovarea „acelor creații dramatice ce revelează respectarea demnității umane, dorința de drep-

tate socială și aspirațiile la libertate". Același sistem al asociațiilor teatrale locale ce organizează spectacolele și încearcă să recruteze spectatori pe bază de abonamente este practicat și în Belgia, unde asociațiile sînt nevoite să recurgă la „sprijinitori”, care își iau în mod benevol sarcina să difuzeze un număr cit mai mare de abonamente. Sau, în Suedia, unde în ultimul an au fost organizate reprezentații teatrale într-o mulțime de localități, pe baza acestui sprijin pornit de jos. În Norvegia nu se practică sistemul abonamentelor; popularizarea teatrului este lăsată pe seama unui „Teatru Național de Turnee” (Riksteatret), care, uneori, este ajutat de oficialități, și a Folksteatret-ului (Teatrul Popular), creat în urma unei ample mișcări populare, sprijinită de sindicate, pentru înființarea unui teatru al poporului. În Elveția, această acțiune culturală este și ea debilă: Zürich este singurul oraș unde municipalitatea subvenționează direct un număr de 36 de reprezentații anuale pentru cetățenii săraci, cărora li se distribuie bilete cu o reducere de 80%.

Alte țări nu cunosc nici măcar această formă de politică culturală filantropică din Elveția. În Statele Unite, acțiunea de popularizare a teatrului pare a fi de asemenea foarte limitată. „The New York City Center Theatre” de pildă, deși dispune de o sală cu 3200 de locuri, nu poate pătrunde în masa unui public larg, cu toate prețurile reduse și cu toate că dă spectacole cu cei mai renumiți interpreți, întrucît repertoriul trebuie să fie alcătuit pe gustul minorității care întreține teatrul prin contribuții benevole. Singurul teatru din Statele Unite care primește un ajutor financiar oficial este „The Barter Theatre”. Teatrul acesta a luat ființă în perioada crizei economice din 1932, cînd directorul său a avut ideea să stabilească drept preț de intrare „suma de 32 cenți, sau echivalentul în natură” (de unde și denumirea de „Barter Theatre” — „Teatrul trocului”). În schimbul subvenției primite, teatrul este obligat să dea un număr de reprezentații în turneu, cu care ocazie se alcătuieste un repertoriu accesibil oricărui public: motiv pentru care teatrul se bucură de o largă popularitate.

Nu există un „teatru popular” propriu-zis nici în Anglia; doar cîteva companii teatrale provinciale (din Bristol, Liverpool

sau Birmingham) se apropie intrucitva de acest tip, fără ca, totuși, eforturile lor să fie susținute de oficialitate. În schimb, merită o mențiune specială în acest sens teatrul „Workshop”, care și-a propus, dintru-început, să fie un teatru al cuvințului viu, „un teatru ce va vorbi la fel de curajos despre societate, cum au făcut-o Ben Jonson și Aristofan”. Spre deosebire de teatrele din alte țări apusene, teatrul „Workshop” a înțeles că, pentru a pătrunde în masele largi ale populației, este necesară nu numai reducerea prețurilor билетelor, nu numai crearea unei atmosfere mai familiare în sălile de spectacol, lipsite de snobismul exhibării luxului ostentativ, dar, în primul rînd, este necesară alcătuirea unui repertoriu care să se adreseze direct păturilor muncitoare, înfățișîndu-le realități și probleme ce le interesează, prezentîndu-le piese ale căror subiecte să fie bazate nu pe abstracții filozofice lipsite de orice conținut, ci pe fapte din viață și pe atitudini constructive.

În țări unde lipsește o politică teatrală orientată spre satisfacerea exigențelor artistice ale unui public cit mai larg, unde teatrele rămîn financiarmente la discreția gustului unei minorități, firește că toate eforturile acestea de a crea cit mai multe și mai solide punți de legătură între scenă și masele largi de spectatori sînt eforturi apreciabile. Și cu atît mai apreciabile cu cit dificultățile cu care au de luptat asemenea asociații dramatice — adeseori de amatori — denotă din partea lor o impresionantă pasiune pentru teatru. Aceasta este situația, de exemplu, în Mexic. Aici, activitatea grupărilor de amatori, a trupei experimentale și a celor profesioniste este coordonată și intrucitva sprijinită de departamentul teatral al Institutului Național de Artă.

În Italia se recunoaște că „boala izolării” de care suferă teatrul este provocată nu numai de concurența cinematografului, de indolența statului față de teatru sau de multiple dificultăți de ordin financiar, ci, în primul rînd, de rigorile cenzurii și, mai ales, de faptul că repertoriul, care ar trebui „să aducă în scenă oameni și nu umbre, fapte și nu cuvinte” (vd. Arnaldo Frateili, în „Teatrul” nr. 1, 1957), nu izbuteste să trezească interesul publicului. În Franța oamenii de teatru conștienți recunosc că problema pecuniară joacă un rol

accesoriu : principala chestiune este ca spectacolul să atragă. Teatrul Popular al lui Jean Vilar, sau „Centrele de artă dramatică”, înființate în 1947 în câteva orașe de provincie, reprezintă apreciable dar insuficiente eforturi de a rezolva criza de spectatori printr-un repertoriu adecvat.

Dacă în țările apusene criza de spectatori creează teatrului perspective afarmante, în schimb o țară ca Finlanda deține în privința teatrului popular o situație mult privilegiată. Finlanda are numeroase trupe de teatru născute în sinul uzinelor sau fabricilor. Unele s-au profesionalizat, și din 33 de trupe profesioniste cite există în țară, 24 sînt trupe teatrale muncitorești. Teatrul muncitoresc a devenit aici în același timp o instituție și o formă de educare populară, cu un profil foarte interesant. Încă de la începuturile sale (spre sfîrșitul secolului trecut), ca replică la politica țaristă, teatrul muncitoresc finlandez devine un vehicul al aspirațiilor naționale ale poporului. Succesul său se explică, în primul rînd, prin natura repertoriului, alcătuit cu osebire din piese ce oglîndesc realități și dezbate idei interesînd publicul larg. În afara celor 24 de trupe profesioniste Uniunea Teatrelor Muncitorești mai numără 84 de trupe de amatori, dar în afara Uniunii mai există alte 400 de grupări teatrale. Uniunea organizează (din anul 1920) cursuri populare de artă dramatică, redactează revista „Arta scenică muncitorească”, apoi lucrări teoretice, organizează concursuri, iar în 1948 a fondat și o școală superioară de artă dramatică. Această școală nu este oficială : în Finlanda, unde teatrul are o bază populară atît de largă, teatrul nu este o instituție privată, dar nici de stat. În anumite condiții, statul subvenționează unele teatre (care au un număr minim de actori, sau cel puțin 100 de reprezentări anuale, cu 6—8 piese etc.) cu o sumă echivalentă cu 50% din cifra salariilor. Așadar, și în Finlanda, statul lasă teatrul, din punct de vedere material, în bună parte pe seama municipalităților, a firmelor comerciale și a generozității persoanelor particulare.

Sumara trecere în revistă a formelor ce îmbracă în diversele țări capitaliste acțiunea de atragere a publicului larg spre teatru ilustrează, în fapt, impusul — l-am numi în lanț închis — pe care-l cunoaște teatrul contemporan din Apus. Deși soluții-

le preconizate nu rezolvă decît în măsură incompletă problema esențială care este aceea a repertoriului, ele sînt meritorii și mai ales exemplifică devotamentul acelor animatori care, pentru a le înfăptui, au de învins numeroase greutăți, printre care indiferența oficialității guvernante se situează pe prim plan.

Ovidiu DRIMBA

In cinstea mării sărbători

Majoritatea teatrelor din R.S.S. Ucraina și-au definitivat repertoriul în cinstea celei de a 40-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Peste 14 teatre au inclus în repertoriu piesa lui N. Pogodin : *Orologiul Kremlinului*, alături de care *O singură noapte* de B. Gorbатов, *Gînduri despre Britanka* de I. Ianovski, *Se clatină barca* de I. Galan, *Cercul de foc* de M. Dranov, ca și altele, completează afișul festiv al teatrelor ucrainene. Ministerul Culturii al R.S.S. Ucraina a inițiat un festival republican al teatrelor muzicale și de dramă. Concursul se va desfășura în trei faze : prima, în orașul de reședință al fiecărui teatru, a doua, în orașele Kiev, Lvov, Dnepropetrovsk, Stalino, Simferopol, iar ultima, finala, la Kiev. Spectacolele distinse în cadrul festivalului vor fi prezentate la Moscova. Festivalul teatral se va desfășura paralel cu un concurs de piese originale dedicate problemelor de actualitate. Desfășurînd festivitățile în cinstea Marelui Octombrie sub semnul întăririi legăturilor culturale cu republicile frățești, R.S.S. Ucraina va găzdui în zilele sărbătoririi câteva formații teatrale din R.S.S. Lituaniană și Bielorusă. Totodată, spectatorii din Kiev vor avea prilejul să vizioneze citeva spectacole oferite de un colectiv artistic din Leningrad. La rîndul lor, actorii ucraineni vor întreprinde turnee la Leningrad și Baku.

Zilnic, presa sovietică ne aduce noi ecouri despre acțiunile întreprinse de teatrele sovietice în cinstea acestei mărețe sărbători. La Leningrad și Erivan, la Chișinău și Frunze, activitatea oamenilor de teatru sovietici se desfășoară sub semnul aceleiași strădăni pentru transformarea celei de a 40-a aniversări a Revoluției din Octombrie într-o măreață demonstrație a virtuților creatoare ale artei teatrale sovietice.